

Душко МИНОВСКИ

„
*Ni { t o za nas
bez nas*
„

За бездомниците постојат бројни предрасуди и стереотипи во јавноста, па можеби тоа и било причина да бидат оставени подолго време на маргините на нашето граѓанско општество. Така, постои мислење дека бездомниците се сами виновни за својата состојба, дека всушност сакаат да бидат бездомници, дека не работат затоа што не сакаат да работат или да се обидат да најдат работа, дека се ментално болни, дека се зависници од дрога, алкохол, итн.

Без оглед на причините кои ги довеле до состојбата да немаат дом, за сите нив е заедничко тоа што немаат услови за адекватно и соодветно домување, немаат сопствени извори на приходи, со кои би си овозможиле минимум егзистенција, делумно или целосно ги имаат прекинатото врските со семејната и социјалната средина и живеат како бездомници, изложени се на бројни ризици по сопственото здравје и живот.

Некои од почесто користените обиди за дефинирање на бездомните лица во светот се:

* Бездомникот е лице кое нема постојано, соодветно и адекватно место за ноќевање навечер;

* Бездомник е лице, чие што примарно место за живеење се: јавни или приватно водени прифатилишта (центри), подложени на надзор, кои нудат привремено сместување и живеење, институции кои нудат привремено сместување на лица кои треба да бидат институционализирани или јавни или приватни објекти/места (железнички станици, гаражи, подземни премини), кои не се наменети како вообичаено место за спиење за луѓето.

Освен овие, постојат и одредени стереотипни перцепции за бездомниците, како:

* Невидливост (егзистенцијата на овие лица на улиците изгледа како незабележлива за луѓето кои поминуваат крај нив),

ње во деликвентно однесување, заради потребата од обезбедување на средства за егзистенција итн.

Врз основа на претходно разгледаните ризици, критериумите, согласно кои на едно лице ќе му се додели статусот на лице - бездомник се: перманентното отсуство на дом и услови за ноќевање, подолго од 1 месец, отсуство на социјална поддршка од блиски сродници, експлицитна сиромаштија, која може да се потврди преку отсуство на постојани извори на приходи по основ на вработеност или стекнато или наследено право на пензија, признавањето статус на бездомно лице на корисникот е условено со постоење на сите три наведени критериуми; Сепак, освен овие, не е исклучено постоењето и на други ризици по животот и здравјето на корисникот (старост, нарушена здравствена состојба, физичка и/или интелектуална попреченост, непланирана бременост кај малолетни девојки, непостоењето соодве-

ФЕНОМЕНОТ

* Изолација (бездомниците се исклучени од повеќето социјални активности на луѓето кои имаат дом),

* Имплицирана возрастна дигресија (повеќето од луѓето ги третираат како деца или дури како деца со забавен интелектуален развој).

Согласно ваквите сваќања, "бездомни лица" се оние кои што спијат на улица, во влезови на станбени згради, под мостови, на железничка станица, паркови, напуштени објекти.

Поаѓајќи од вака прифатените дефиниции во светот, неопходно е да се издиференцираат индикатори, врз основа на кои поконкретно би можело да се опише појавата во наши услови.

Освен перманентното отсуство на дом и услови за ноќевање, појавата на бездомништвото во Македонија може да се поврзе и со уште неколку други индикатори: Отсуство на социјална поддршка од блиски сродници, експлицитна сиромаштија, очигледна преку отсуство на движен, недвижен имот, постојани извори на приходи по основ на вработеност, стекнато или наследено право на пензија или други приходи, изложеност на ризик за, или фактичко влошување на здравствената состојба, поради долготрајно изложување на субстандардна и недоволна исхрана, облека и недостиг на здравствена заштита, изложеност на ризик за неостварување на права од областа на социјалната и здравствената заштита, поради целосно отсуство или некомплетна лична документација.

Изложеност на бројни други ризици, поради континуирираниот престој на улица: ризик од злоставување, насилство, зависност од дроги, алкохол, вовлекува-

тен план за социјална интеграција и адаптација на младинци, кои се наоѓаат во фаза на отпуск, по долготрајна институционализација, како и на лица кои излегле од затвор по отслужувањето на затворската казна, итн).

Еден значаен чекор напред во обидот да се подобри заштитата на оваа група на социјално исклучени граѓани, претставуваат новините кои со себе ги донесе Законот за изменување и дополнување на Законот за социјална заштита, (Сл. весник на РМ, бр. 65/2004 год.). Имено, согласно член 6, став 8 и член 71-Г, од истиот Закон, на оваа група на граѓани им беше овозможено правото на дневно и привремено прифаќање и згрижување на лица - бездомници, преку давање советодавни услуги, услуги во врска со исхрана, дневен престој, одржување на хигиена и културно - забавни активности. Согласно Законот за изменување и дополнување на Законот за социјална заштита - Службен весник на Република Македонија, бр. 65 / 2004 год, Центарот за лица бездомници обезбедува дневно и привремено прифаќање и згрижување на овие лица преку давање советодавни услуги, услуги во врска со исхрана, дневен престој, одржување на хигиена и културно-забавни активности.

Негова основна функција е да им помогне на лицата-бездомници, за одреден краток период (до шест месеци, со можност за продолжување уште шест месеци) да добијат соодветни услови за домување, и да им се понудат различни форми и содржини на работа, заради нивно оспособување за социјални, животни, хигиенски вештини, вештини за

барање работа и задржување на работното место, итн., кои ќе им помогнат во нивната понатамошна социјална реинтеграција. Истовремено, стручните работници од ЦСР ќе работат на решавање на нивниот проблем и наоѓање соодветно место за домување.

Согласно спомнатите измени во Законот за социјална заштита и согласно професионалната етика на стручните работници во социјалните дејности, неопходно е и понатаму да работат на изнаоѓање начин за насочување на социјализација, општественото поведение и интеграцијата на овие лица, кон општествено прифатливи модели на однесување. Со тоа, ќе се направи обид за планирање на иднината, полесно интегрирање и трансформација на бездомните лица во полезни граѓани на ова општество. Дотолку повеќе, што на тоа нè обврзува и политиката на Министерството за труд и социјална политика, според која заштитата на оваа група

ранливи лица претставува една од приоритетните задачи во претстојниот период.

Заштитата на лицата бездомници во системот на социјалната заштита се реализира, пред сè, согласно: Законот за социјална заштита, Законот за изменување и дополнување на Законот за социјална заштита, Законот за семејството, како и Законот за изменување и дополнување на Законот за семејство. Сепак, одделни аспекти на оваа проблематика се третираат и во рамките на областа на здравствената дејност и МВР, согласно законите според кои тие службено постапуваат.

Оттука, се потенцира важноста за мулти-секторскиот приод во третирањето на оваа група социјално - исклучени граѓани.

Мрежа на партнерство во работата со бездомните лица

Стручните работници од ЦСР, при реализацијата на стручната работа во

поглед на намалување на бројот на бездомниците изложени на влијанието на улица, соработува со други поединци, организации, институции и здруженија на ниво на локална заедница и во таа смисла презема низа мерки и активности за развивање на мрежа за соработка со локалните партнери.

Воспоставувањето соработка со локалните партнери е потребно во сите фази од работата со лицата бездомници: организирање и реализирање на превентивната работа (на сите нивоа на превенција), реализација на стручната работа со лицата бездомници, како и работа во областа на ресоцијализација и вклучување на лицата бездомници во општеството, со паралелна работа на намалување/отстранување на штетните влијанија и ризици кои доаѓаат од престојувањето на улица.

Во таа смисла, ЦСР соработува со следните партнери од локалната заедница:

НА БЕЗДОМНИШТВО

ПЕ (Подрачна единица) на Министерството за внатрешни работи или полициска станица: Кога ЦСР има потреба од асистенција од полицијата при реализирање на теренска активност за евидентирање на лицата бездомници, кога полицијата треба да го информира ЦСР за новооткриени лица бездомници, заради водење заедничка евиденција за лица бездомници, во поглед на манифестираното однесување за време на престојот на улица и други податоци од заеднички интерес.

Јавни и приватни установи за здравствена заштита: Заради обезбедување примарна, ургентна или друг вид здравствена заштита, невладини организации, кои можат да реализираат проектни активности - како поддршка на ЦСР во однос на третманот на одредени аспекти од проблематиката на лицата - бездомници и од кои можат да бидат ангажирани волонтери за помош во реализација на определени заеднички активности со ЦСР, средства за јавно информирање, со кои ЦСР можат да соработуваат заради: анимирање на населението за основање и подигнување на свесноста за бездомништвото, откривање и пријавување на лицата бездомници.

Соработката може да се реализира меѓу поединци од разни институции, на ниво на служби или институции, со примена на разни форми на соработка (формирање на иницијативни или координативни тела, комисији, заеднички мулти-професионални стручни тимови, итн.).